

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK

JMÉNEM REPUBLIKY

Krajský soud v Ostravě rozhodl v senátě složeném z předsedy senátu JUDr. Jiřího Demla a soudkyň Mgr. Hany Šlahařové a Mgr. Michaely Zapletalové ve věci

posuzované: **Karolína K.,** narozená dne xxx
trvale bytem xxx
zastoupená procesním opatrovníkem
advokátkou Mgr. Alicjou Kellerberg Klimeš, LL.M.
sídlem Tajovského 1660/2c, 736 01 Havířov-Podlesí

za účasti: navrhovatelka **Marta Š.,** narozená dne xxx
trvale bytem xxx

Okresní státní zastupitelství v Karviné – pobočka v Havířově
sídlem Dlouhá třída 1647/46a, 736 01 Havířov-Podlesí

statutární město Havířov (Magistrát města Havířova)
sídlem Svornosti 86/2, 736 01 Havířov-Město

o svéprávnosti a opatrovnictví člověka

k odvolání posuzované proti rozsudku Okresního soudu v Karviné – pobočka v Havířově ze dne 10. 10. 2022, č. j. 118 Nc 3302/2022-50

takto:

I. Rozsudek okresního soudu se v napadené části, tj. vyjma odstavců III. a IV. výroku, **mění** tak, že návrh Marty Š. na omezení svéprávnosti Karolíny K. se zamítá.

Shodu s prvopisem potvrzuje Simona Fachinelli.

II. Žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení před soudem prvního stupně.

III. České republice se náhrada nákladů prvostupňového řízení nepřiznává.

IV. Žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů odvolacího řízení.

V. České republice se náhrada nákladů odvolacího řízení nepřiznává.

Odůvodnění:

1. Napadeným rozsudkem omezil soud Karolínu K., nar. xxx, ve svéprávnosti na dobu 3 let tak, že není způsobilá nakládat s majetkem a finančními prostředky v hodnotě nad 500 Kč pro jednotlivý právní úkon, maximálně však do 500 Kč týdně, uzavírat smlouvy s postupným peněžitým plněním, zejména smlouvy o zápůjčce (o půjčce), smlouvy o úvěru a jakékoliv kupní smlouvy, kde kupní cena má být plněna ve splátkách, uzavírat smlouvy s opakujícím se peněžitým plněním, zejména smlouvy o nájmu, smlouvy o pachtu, smlouvy o sociálních službách, smlouvy o pojištění a smlouvy o spoření. Opatrovníkem Karolíny K., nar. xxx, soud jmenoval statutární město Havířov (Magistrát města Havířova), s tím, že je oprávněno a povinno zastupovat jmenovanou v rozsahu jejího omezení ve svéprávnosti, přičemž opatrovníku soud uložil, aby svou funkci vykonával řádně a dbal přitom pokynů soudu s tím, že opatrovník je povinen provádět vyúčtování majetku opatrovance vždy k 30. 6. následujícího kalendářního roku a toto vyúčtování předkládat soudu. Soud přiznal znalci MUDr. Břetislavu Burešovi znalečné ve výši 900 Kč, které bude proplaceno z rozpočtových prostředků Okresního soudu v Karviné po právní moci tohoto rozsudku, procesnímu opatrovníkovi Mgr. Alicji Kellerberg Klimeš, advokátce se sídlem Tajovského 1660/2c, Havířov-Podlesí, byla přiznána odměna právního zastoupení a náhrada hotových výdajů ve výši 4 719 Kč, která bude proplacena z rozpočtových prostředků Okresního soudu v Karviné po právní moci tohoto rozsudku. Dále bylo rozhodnuto tak, že České republice se právo na náhradu nákladů řízení nepřiznává, a bylo vysloveno, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení.

2. Proti tomuto rozsudku podala posuzovaná včasné odvolání, které směřovala do výroků, jimiž byla omezena ve svéprávnosti, a byl jí jmenován opatrovník. Namítala, že je schopna právně jednat v plném rozsahu. Již od roku 2019 žije samostatně, záležitosti si obstarává sama, samostatně hospodaří se svým důchodem. Sama si hradí výdaje tak, že si zřídila a obsluhuje internetové bankovnictví (případně aplikaci České spořitelny George). Převodem z účtu platí nájemné i splátku půjčku na vybavení domácnosti. Má za to, že jí nelze klást k tíži převzetí půjčky na vybavení domácnosti. Po roce 2019 se musela sama zařídit, půjčka byla zcela důvodná; svůj závazek řádně plní, není proti ní vedena žádná exekuce. Nelze říci, že by si měla doposud přivodit vlastním jednáním újmu. Naopak, žije spořádaně, není marnotratná, oblečení nakupuje v second handu, nakupuje levné základní potraviny, ze kterých si umí sama uvařit. Pokud jí má být snad kladeno k tíži pořízení PlayStation, tato koupě nebyla nijak neuvážená. Ráda tráví čas hraním her, odpovídá to jejímu životnímu stylu. Jako invalidní důchodkyně má mnoho volného času; nelze jí klást k tíži, že jeho část věnuje zábavě. Navíc se jednalo o ojedinělý výdaj tohoto druhu. Půjčku k jeho pořízení řádně splácí společně s půjčkou na vybavení bytu. Se svou nemocí umí žít. Nedostatky, které z nemoci vyplývají, vyvažuje svými osobnostními přednostmi (pílí, skromností, střídmostí) a pravidelnou léčbou (medikací 3x denně a návštěvami ambulance MUDr. P.). Pokud se jedná o závěry znalce v rámci podaného znaleckého posudku, tyto jsou mnohdy v ostrém rozporu s faktickým stavem. Kupříkladu znalec nesprávně dospěl k závěru o její neschopnosti jednat v pracovněprávních vztazích pouze s odkazem na stupeň její invalidity, který přitom vypovídá toliko o míře snížení pracovní schopnosti s ohledem na její zdravotní stav, ne však o tom, zda je schopna uzavřít a pochopit pracovní smlouvu, a plnit povinnosti z ní vyplývající. Byla schopna si sama zařídit sociální dávku – příspěvek na bydlení, ačkoliv dle znalce nemůže samostatně jednat

před orgány veřejné správy a klást na ně požadavky. Po posledním jednání nastoupila do pracovněprávního vztahu. V minulosti pracovala; opět se hodlá nechat zaměstnat. Soud nezohlednil, že její faktický způsob života odporuje tvrzením (resp. spíše obavám) navrhovatelky a některým závěrům znalce. Soud v rozporu s ust. § 55 odst. 1 občanského zákoníku nerozhodl s přihlédnutím k jejím právům a osobní jedinečnosti; její osobnostní předpoklady jí dovolují starat se o své záležitosti tak, aby jí nevznikala újma. Omezení ve svéprávnosti by bylo nepřiměřeným zásahem do jejích práv. Navíc omezení v nakládání s částkou 500 Kč týdně neodpovídá závěrům znalce, dle kterého je schopna vynaložit jednorázově 1 000 Kč. Při dnešních cenách je nesmírně obtížné se za takovou částku uživit. Za adekvátní týdenní částku považuje 1 000 Kč, jež odpovídá i jejím zjištěným poměrům, kdy jí na živobytí po odečten výdajů zůstává cca 4 000 Kč měsíčně. Navrhla změnu napadeného rozhodnutí tak, že se návrh navrhovatelky zamítá; pro případ, že odvolací soud shledá důvody pro omezení ve svéprávnosti, nechť je rozhodnuto o změně výroku tak, že se maximální částka finančních prostředků, se kterými je oprávněna nakládat, zvyšuje na 1 000 Kč týdně.

3. U jednání před odvolacím soudem opatrovník posuzované doplnil, že nebyly zjištěny žádné zákonné důvody pro zásah do svéprávnosti; posuzovaná sice trpí duševní poruchou, nebylo však zjištěno, že by si v důsledku této poruchy způsobovala jakékoliv újmy, či že by jí nějaká újma hrozila. Posuzovaná žije od roku 2019 ve vlastním bydlení, je schopna si zařizovat své záležitosti, jednat s orgány státní správy, zařídila si sama příspěvek na bydlení, zaměstnání, samostatně hospodaří se svými příjmy. Za 4 roky, kdy žije sama, jí žádná závažná újma nevznikla; půjčku si pořídila na vybavení domácnosti, v zásadě ji řádně splácí. Její duševní porucha je sice trvalá, je však významným způsobem ovlivnitelná řádnou léčbou.

4. Navrhovatelka navrhla potvrzení rozsudku okresního soudu s tím, že dceru nadále částečně finančně dotuje; hradí jí odpady, poplatky za psa, oblečení, přispívá na potraviny. Dcera by bez ní situaci finančně nezvládla. Před jedním měsícem dcera opět vyhazovala pana S. z bytu; má za to, že jmenovaný ji finančně vysává. Také neví, jestli dcera nadále řádně dochází k psychiatrovi.

5. Státní zastupitelství navrhlo změnu napadeného rozsudku tak, aby návrh na zásah do svéprávnosti posuzované byl zamítnut, když nebyly zjištěny žádné skutečnosti v tom směru, že by si svým vlastním jednáním způsobovala újmu, či že by jí tato újma hrozila. Bylo zjištěno, že je schopna samostatného života, samostatného hospodaření, má přehled o svých příjmech a výdajích, půjčku řádně splácí. V podstatě lze odkázat na stanovisko posuzované, se kterým se ztotožňují, jakož i na rozhodnutí NS ČR č. j. 24 Cdo 2515/2022, vztahující se k věci, vedené u tohoto soudu.

6. Statutární město Havířov se vyjádřilo tak, že pokud soud dospěje k závěru, kdy je namístě zásah do svéprávnosti posuzované, jsou připraveni vykonávat funkci stálého opatrovníka jmenované.

7. V důsledku včasného odvolání posuzované krajský soud přezkoumal rozsudek okresního soudu v odvoláním napadeném rozsahu (§ 206, § 212 o. s. ř., § 28 z. ř. s.), včetně řízení, které jeho vydání předcházelo, řízení přezkoumal též z hledisek uvedených v ust. § 212a odst. 5 o. s. ř., dokazování v potřebném rozsahu doplnil, a po provedení odvolacího řízení dospěl k závěru, že odvolání nutno vyhodnotit důvodným.

8. Jako správná krajský soud přejímá skutková zjištění okresního soudu, obsažená v odůvodnění napadeného rozsudku, a pro stručnost na ně odkazuje.

9. Krajský soud dokazování doplnil a z doplňující účastnické výpovědi posuzované zjistil, že pobírá invalidní důchod v aktuální výši cca 15 000 Kč měsíčně; dále má k dispozici příspěvek na bydlení v částce okolo 2 000 Kč měsíčně a přivydělává si, když vypomáhá kamarádce, která vede firmu Expres úklid, a za úklidové práce jí vyplácí částku 3 000 Kč měsíčně. Nemá uzavřenu žádnou smlouvu s touto firmou, jedná se pouze o výpomoc kamarádce. Není již zaměstnána u firmy Mistka Sewing, kde pracovní poměr asi před 3 měsíci ukončila. Celkem má k dispozici částku okolo 20 000 Kč měsíčně. Řádně splácí půjčku České spořitelny splátkami ve výši 3 000 Kč měsíčně; vše je

Shodu s prvopisem potvrzuje Simona Fachinelli.

aktuálně řádně zaplaceno, jen peníze někdy posílá později. Se svým přítelem S. nežije ve společné domácnosti, pouze k ní chodí na návštěvy. Řádně dochází na kontroly ke svému psychiatrovi, řádně také užívá léky. Dluh u České spořitelny řádně splácí, zůstatek k dnešnímu dni činí něco přes 150 000 Kč.

10. Z pracovní smlouvy ze dne 15. 11. 2022 krajský soud zjistil, že tuto smlouvu uzavřela posuzovaná s Mistka Sewing s. r. o. s tím, že do práce nastoupí 21. 11. 2022; jedná se o pracovní poměr na dobu určitou do 20. 11. 2023 se zkušební dobou na období 3 měsíců, s prací v rozsahu 20 hodin týdně.

11. Ze zprávy Úřadu práce České republiky krajský soud zjistil, že v období srpna a září 2022 byl posuzované vyplácen příspěvek na bydlení v částkách po 1 541 Kč měsíčně, za listopad 2022 pak v částce 1 818 Kč. Posuzovaná není vedena v evidenci uchazečů o zaměstnání; do evidence nebyla zařazena, je invalidní podle § 39/2c.

12. Ze zprávy České správy sociálního zabezpečení krajský soud zjistil, že posuzovaná pobírá invalidní důchod, nejsou proti ní vedeny žádné exekuce.

13. Ze zprávy České spořitelny, a. s. ze dne 24. 2. 2023 krajský soud zjistil, že posuzovaná je nyní dlužna na splátce u úvěru č. 7141603173/0800 za 2/2023 ve výši 3 224,68 Kč. Klientka úvěr splácí z účtu, od října 2022 má špatnou platební morálku.

14. Podle ust. § 55 odst. 1 o. z., k omezení svéprávnosti lze přistoupit jen v zájmu člověka, jehož se to týká, po jeho zhlédnutí a s plným uznáváním jeho práv a jeho osobní jedinečnosti. Přitom musí být důkladně vzat v úvahu rozsah i stupeň neschopnosti člověka postarat se o vlastní záležitosti.

15. Podle ust. § 55 odst. 2 o. z., omezit svéprávnost člověka lze jen tehdy, hrozila-li by mu jinak závažná újma a nepostačí-li vzhledem k jeho zájmům mírnější a méně omezující opatření.

16. Krajský soud posoudil důkazy provedené před soudy obou stupňů jednotlivě i v jejich vzájemných souvislostech, přihlédl ke všemu ostatnímu, co v řízení vyšlo najevo, včetně toho, co uvedli účastníci, přičemž dospěl k jinému závěru, než na který uzavřel soud prvního stupně.

17. Odvolací soud nezpochybňuje závěr okresního soudu o existenci a charakteru duševní poruchy u posuzované Karolíny K. Vytýká však okresnímu soudu, že nedostatečně zkoumal a vyhodnotil, nakolik reálná (nikoliv tedy hypotetická) je hrozba závažné újmy v důsledku samostatnému právního jednání posuzované ke dni jeho rozhodovací činnosti.

18. Soud je totiž v řízení ve věcech svéprávnosti vždy povinen zvažovat, zda míra nebezpečí, která posuzovanému hrozí, vyváží tak zásadní zásah do práv člověka, jakým omezení ve svéprávnosti nepochybně je (např. nález Ústavního soudu ČR ze dne 13. 12. 2016, sp. zn. II. ÚS 934/16).

19. Nutno přitom v každém jednotlivém případě vycházet z toho, že se rozhodování o omezení svéprávnosti člověka dotýká práva na lidskou důstojnost, na garance komplexně pojímané právní osobnosti, tj. v konečném důsledku zasahuje do samotné podstaty lidství. Omezení svéprávnosti je vždy závažným zásahem do integrity člověka; nutno tedy v každém případě vycházet z myšlenky v zásadě svobodného, autonomního jedince, kterému nesmí být ze strany státu znemožňováno realizovat svou představu o štěstí vnucováním ochrany státu tam, kde si jednotlivec dokáže pomoci sám.

20. Samotná existence duševní poruchy u člověka přitom důvodem pro zásah do jeho svéprávnosti být nemůže. Ten je odůvodněn pouze a jedině za předpokladu, kdy existuje riziko, že si člověk svým právním jednáním v důsledku duševní poruchy způsobí závažnou újmu, přičemž tato újma musí v době vyhlášení rozhodnutí (ust. § 154 odst. 1 o. s. ř.) reálně hrozit.

21. Ve shora uvedeném ohledu se však okresní soud spokojil se závěry znaleckého posudku, které v určitém rozsahu přejal (dokonce omezil posuzovanou ve svéprávnosti, pokud jde o výši částky, kterou jí ponechal v oblasti nakládání s majetkem a finančními prostředky k samostatnému hospodaření, nad jejich rámec).

Shodu s prvopisem potvrzuje Simona Fachinelli.

22. Zasáhl-li okresní soud svým autoritativním výrokem do svéprávnosti jmenované (v oblasti nakládání s majetkem a finančními prostředky, jakož i v oblasti smluvní volnosti), současně nikterak nespecifikoval, jakou závažnou újmu si posuzovaná svým vlastním právním jednáním v době jeho rozhodovací činnosti způsobuje (či jaká závažná újma jí v době vyhlášení rozhodnutí v této oblasti reálně hrozí).

23. Natolik významný zásah, jakým je rozhodnutí o omezení ve svéprávnosti, nemůže být dle názoru krajského soudu odůvodněn pouhým zjištěním soudu prvního stupně v tom směru, kdy přítel posuzované měl být (po dobu blíže nespecifikovanou) závislým na jejím příjmu, přičemž si jmenovaná v době vztahu s ním vzala půjčky (jež zdůvodnila nákupem PlayStation a vybavením domácnosti).

24. Nelze vyhodnotit v neprospěch posuzované, pokud si v souvislosti se zařizováním samostatného bydlení zakoupila věci do domácnosti formou půjčky, zejména pak za situace, kdy jmenovaná disponuje vlastním příjmem, jenž jí umožňuje tento její závazek řádně plnit; současně nelze přehlédnout, že z příjmu jmenované formou dávek důchodového zabezpečení žádné exekuční srážky prováděny nejsou.

25. Ta okolnost, kdy půjčka posuzované u České spořitelny, a. s. je v zásadě řádně splácena, přitom vyplynula ze zprávy tohoto subjektu ze dne 24. 2. 2023, dle které byla k tomuto datu posuzovaná dlužna toliko na splátce za daný měsíc (což posuzovaná vysvětlila tím, že splátku někdy posílá později).

26. Ani za situace, kdy by v řízení vyplynulo, že posuzovaná svůj závazek řádně neplní, by dle názoru soudu odvolacího tato skutečnost sama o sobě důvodem k zásahu do svéprávnosti být nemohla, když se (pokud jde o problematiku neplacení již splatných závazků) sice zajisté jedná o jev negativní, nicméně ve společnosti obecně hojně rozšířený.

27. Nutno v daném případě akcentovat, že v řízení nikterak nevyplynulo, že by posuzovaná pod vlivem své duševní poruchy uzavírala pro ni nevýhodné smlouvy, a způsobovala si tak v době vyhlášení rozhodnutí závažnou újmu (či její reálnou hrozbu).

28. Naopak, v řízení bylo prokázáno, že posuzovaná byla schopna si pro sebe vyřídit jak výplatu dávek důchodových, tak i dávek státní sociální podpory, přičemž je současně schopna dosahovat příjmu z vlastní výdělečné činnosti; nepochybně i v důsledku této okolnosti má aktuálně k dispozici částku okolo 20 000 Kč měsíčně, se kterou řádně hospodaří, přičemž se v oblasti svých příjmů a výdajů jeví být orientována.

29. Bylo-li navrhovatelkou namítáno, že dceru nadále částečně finančně dotuje, pak ani tato skutečnost sama o sobě tak závažný zásah do integrity člověka, jakým je omezení ve svéprávnosti, odůvodnit nemůže.

30. Veden shora vyloženými úvahami při současném plném uznání práv posuzované a její osobní jedinečnosti dospěl odvolací soud k závěru, že v daném případě důvody pro zásah do její svéprávnosti aktuálně dány nejsou; vzhledem ke všemu shora uvedenému přistoupil tedy odvolací soud podle ust. § 220 odst. 1 písm. a) o. s. ř. ke změně rozsudku okresního soudu tak, že návrh Marty Š. na omezení svéprávnosti Karolíny K. zamítl.

31. Jelikož byl rozsudek okresního soudu změněn, bylo nutno rozhodnout znovu o nákladech řízení, vzniklých účastníkům před soudy obou stupňů, a to dle ust. § 224 odst. 1, 2 o. s. ř. ve spojení s ust. § 23 z. ř. s., když ani v jednom případě nebyly shledány žádné okolnosti, jež by přiznání náhrady nákladů některému z účastníků odůvodňovaly; tito se navíc práva na náhradu nákladů řízení výslovně vzdali.

32. O nákladech řízení vzniklých státu před soudem prvního stupně i před soudem odvolacím pak krajský soud rozhodl podle ust. § 224 odst. 1, 2 o. s. ř. a § 43 z. ř. s., dle kterého náklady řízení platí stát.

Shodu s prvopisem potvrzuje Simona Fachinelli.

Poučení:

Proti tomuto rozsudku **je** za podmínek ust. § 237 o. s. ř. přípustné dovolání, které je možno podat ve lhůtě dvou měsíců od doručení tohoto rozhodnutí prostřednictvím Okresního soudu v Karviné – pobočka v Havířově k Nejvyššímu soudu ČR v Brně.

Ostrava 12. dubna 2023

JUDr. Jiří Demel v. r.
předseda senátu

Shodu s prvopisem potvrzuje Simona Fachinelli.